

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОГО РОЗВИТКУ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ

Сучасний характер розвитку світової економіки характеризується зміною пріоритетів міжнародної економічної взаємодії, яка полягає у гальмуванні процесів глобалізації та поглибленні регіоналізації. На теперішній час розвинені країни змінюють вектор економічного співробітництва, посилюючи тенденції щодо реалізації національних економічних інтересів на світовій економічній та політичній арені, що сприяє підвищенню актуальності такої форми регіонального співробітництва як транскордонне співробітництво. В рамках даної форми є можливість визначитись з потенційним партнером у зовнішньоекономічних зв'язках, оцінити його потенціал та можливі перспективи розвитку співробітництва. В транскордонних відносинах формуються передумови для створення інтеграційних об'єднань – перші преференційні угоди, як правило, підписуються між прикордонними територіями країн.

Проблемами розробки та формування механізмів транскордонного співробітництва України присвячені праці такі вітчизняних вчених як І. Артёмов, В. Борщевський, Т. Васильців, М. В. Газуда, А. Гальчинський, В. В. Гарагонич, М. Долішній, О. Мельников, Н. Мікула, І. Студенніков та інші.

За визначенням Н. Мікули, В. Борщевського та Т. Васильціва транскордонне співробітництво – це будь-які спільні дії, спрямовані на посилення та поглиблення добросусідських відносин між територіальними громадами або органами влади, які перебувають під юрисдикцією двох і більше договірних сторін. Воно здійснюється в межах компетенції територіальних громад або органів влади, які визначаються національним законодавством, шляхом укладання відповідних угод або домовленостей [6].

Комітет Європейського Союзу розглядає “транснаціональне співробітництво” між місцевими органами влади як основу європейської інтеграції та виділяє п'ять різних його підтипів:

транскордонне співробітництво між сусідніми місцевими органами влади;
транснаціональне співробітництво між місцевими органами влади, які не є сусідами;

транс'європейське співробітництво між містами й міськими районами або співробітництво в межах мережі міст;

глобальні мережі міст;

транснаціональні неурядові організації [2, с. 65].

Згідно з Законом України “Про транскордонне співробітництво” дане поняття визначається як спільні дії, спрямовані на встановлення й поглиблення економічних, соціальних, науково-технічних, екологічних, культурних та інших відносин між територіальними громадами, їхніми представницькими органами, місцевими органами виконавчої влади України й територіальними громадами, відповідними органами влади інших держав у межах компетенції, визначеної їхнім національним законодавством [7].

Виходячи з вище наведених умов автор вважає за потрібне розширити визначення даного поняття з акцентуванням уваги на різні форми економічної співпраці. За визначенням автора транскордонне співробітництво є системою виробничих, інвестиційних, інноваційних, торговельних, соціальних, культурних зв'язків між суб'єктами різних країн в межах прикордонного регіону. Прикордонним вважається регіон, який охоплює спільні кордони декількох держав.

На теперішній час Україна має потужний транскордонний потенціал, зважаючи на наявність дев'ятнадцяти прикордонних регіонів, можливість розвитку співробітництва на сухопутному та морському кордонах. Про зовнішньоторговельну діяльність як одну із ключових сфер транскордонного співробітництва свідчить активність прикордонних областей у зовнішній торгівлі України. Станом на 2016 рік частка прикордонних областей у загальноукраїнському імпорті склала понад 35,2%, частка прикордонних областей у експорті – 50,5% [4].

В країнах Європейського Союзу однією з найбільш розвинених форм прикордонної взаємодії регіонів є єврорегіони, які існують вже понад півсторіччя.

Закон України «Про транскордонне співробітництво» дає визначення: «Єврорегіон – організаційна форма співробітництва адміністративно-територіальних одиниць європейських держав, що здійснюється відповідно до дво- або багатосторонніх угод про транскордонне співробітництво» [7].

На кордонах України та сусідніх з нею держав протягом 1993-2016 рр. створено 10 єврорегіонів, більшість яких функціонують як структурні підрозділи обласних державних адміністрацій. Але порівняно з єврорегіонами за участю прикордонних регіонів України, єврорегіони ЄС переважно сформовані та функціонують на рівні територіальних громад.

Сучасний етап розвитку єврорегіонального співробітництва України та ЄС характеризується значним поступом інституційного забезпечення: окрім єврорегіонів, аналогічні функції, лише на інших правових засадах, можуть виконувати нові структури – європейські угруповання територіального співробітництва (ЄУТС) та об'єднання єврорегіонального співробітництва (ОЄС).

Європейські угруповання територіального співробітництва (ЄУТС) – це нові форми транскордонного співробітництва в рамках ЄС, які виникли з прийняттям 5 липня 2006 р. Європарламентом та Радою Європи Регламенту №1082/2006 щодо Європейських угруповань територіального співробітництва. Відповідно до даного Регламенту, Європейські угруповання територіального

співробітництва – це угруповання, створені з метою полегшення та сприяння транскордонному, транснаціональному та/чи міжрегіональному співробітництву між членами ЄС в цілях зміцнення економічного та соціального єднання. ЄУТС створюються переважно не для вирішення таких глобальних проблем як розвиток демократії, соціально-економічний розвиток, безпека, як єврорегіони, а в основному для вирішення точкових завдань або ж одного конкретного завдання. При цьому фінансування ЄУТС здійснюється за частково рахунок членських внесків країн-партнерів та частково дофінансуванням ЄС.

На даний час створено вже понад 30 ЄУТС і останнім часом активно участь у створенні ЄУТС беруть Угорщина, Словаччина, Польща, яка створила ЄУТС з Німеччиною. Слід зазначити, що для України створення ЄУТС можливе лише за умови, що участь в ньому беруть ще дві країни-члени ЄС, законодавство яких дозволяє участь третіх країн, та за умови розміщення штаб-квартири на території ЄС [6].

16 листопада 2009 року в голландському Утрехті був підписаний Протокол №3 до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними громадами або владами стосовно Об'єднань єврорегіонального співробітництва (ОЕС). Він передбачає участь в об'єднаннях, схожих до ЄУТС, країн, які не є членами Європейського Союзу, але є учасниками Ради Європи, і які ратифікували Рамкову конвенцію та додаткові протоколи до неї.

Об'єднання єврорегіонального співробітництва (ОЕС) – це орган транскордонного чи міжтериторіального співробітництва між територіальними громадами або владами двох або більше держав, державними чи приватними юридичними особами, прибутковими суб'єктами, заснованими у державах-членах, що діють у спільних суспільних інтересах, та асоціаціями органів влади, що належать до однієї чи більше вищезазначених категорій, що створений з метою просування, підтримки та розвитку, в інтересах населення, співробітництва між його членами у сферах спільної компетенції та в межах повноважень, визначених внутрішнім законодавством зацікавлених держав, та є юридичною особою. Учасниками угруповання можуть бути не тільки члени Європейського союзу, а й держави-члени Ради Європи, які не є членами ЄС, що є сторонами Третього протоколу [6].

Слід зазначити, що Україна вже знаходиться на початковій стадії організації ОЕС. Зокрема, у травні 2012 року Президентом України був підписаний закон про ратифікацію Третього протоколу до Мадридської конвенції. Завдяки участі у цих угрупованнях Україна матиме кращий доступ до фінансової допомоги структурних фондів ЄС, зможе швидше та ефективніше залучати кошти за програмами Інструменту європейського сусідства та партнерства, а також оперативно використовувати акумульовані у бюджеті кошти, сформовані з членських внесків та дофінансування ЄС; кошти на вирішення нагальних проблем у транскордонних регіонах.

Також у 2015 році була прийнята Державна програма транскордонного співробітництва на 2016-2020 рр., спрямована на сприяння економічному та

соціальному розвитку прикордонних регіонів України; підвищення стандартів та якості життя, добробуту і забезпечення безпеки життя та охорони навколишнього природного середовища; сприяння створенню кращих умов та інструментів для забезпечення мобільності людей, товарів і капіталу. Загальний обсяг фінансування за даною програмою складає понад 1,77 млрд. грн., при цьому 14% коштів планується витратити з місцевих бюджетів на інших джерел фінансування, а 86% – з Державного бюджету України [5].

Отже, узагальнюючи вище викладене можна зробити такі висновки:

транскордонне співробітництво повинно розглядатись як інструмент розвитку прикордонних територій, і як інструмент реалізації завдань інтеграції України у європейський економічний простір;

найбільш розвиненою та вигідною формою транскордонного співробітництва для України на теперішній час є участь у діяльності єврорегіонів;

транскордонне співробітництво є однією з важливих складових регіональної зовнішньоекономічної політики України, реалізація якої сприятиме і самостійному розвитку окремих її регіонів, і розвитку країни у цілому [1, с. 248].

Список використаних джерел

1. Бестужева С. В. Міжнародна економічна діяльність України : навч. посіб. / С. В. Бестужева. – Х. : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2016. – 268 с.
2. Кузьмин В.М. Политическая лимнология в системе наук о границах: исследование приграничных регионов // Вестник Российского государственного университета им. Иммануила Канта. - Вып. 6. Сер. Гуманитарные науки. – К-д: Изд-во РГУ им. И. Канта, 2010. – С. 65-71.
3. Мельников О. Г. Державне управління у сфері прикордонної безпеки в умовах європейської інтеграції України: дис. к. н. держ. упр.: 25.00.01 / О. Г. Мельников. – К. : 2010. – 235 с.
4. Офіційний сайт Державного комітету статистики. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>
5. Офіційний сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України. – Режим доступу: <http://me.gov.ua>
6. Проблеми розвитку транскордонного співробітництва України в умовах розширеного ЄС : Монографія / За ред. д.е.н., проф. Н. Мікули, к.е.н., доц. В. Борщевського, к.е.н. Т. Васильціва. – Львів: Ліга Прес, 2013. – 436 с
7. Про транскордонне співробітництво : Закон України № 1861-IV (зі змінами) від 24.06.2004 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 45. – ст. 499.
8. Студенніков І. Транскордонне співробітництво та його місце в регіональному розвитку / І. Студенніков // Регіональна політика в країнах Європи: Уроки для України / за ред. С. Максименка. – К. : Логос, 2012. – С. 138–167.